

Posudek na disertační práci

Jan Bureš

Občanské forum v procesu tvorby českého stranického systému

FF UK, Praha 2006

Téma disertační práce, které se pohybuje v interdisciplinárním rozmezí soudobých dějin a politologie, je závažné zejména ze tří základních důvodů. Za prvé zmapovává a interpretuje klíčové momenty vzniku nového systému, což přispívá k poznání naší bezprostřední minulosti a tím i zprostředkovaně umožňuje pochopit mnohé aktuální problémy, jejichž kořeny jsou v této minulosti. Za druhé, umožňuje hlubší teoretickou reflexi počátku vytváření stranického systému v ČR a tranzice obecně, která se opírá o empiricky podložený výzkum. Za třetí, výsledky disertační práce mohou být vhodnou základnou pro následné komparativní využití, zejména ve středoevropském prostoru.

Tyto tři důvody se odrážejí v disertační práci v rozdílné míře. Největší pozornost a rozsah je dán přístupu analytickému, rozboru vývoje a jeho interpretaci, čemuž odpovídá i struktura práce, která převážně sleduje chronologický vývoj, jenž je „narušen“ teoretickou reflexí (kapitola 3 – teorie tranzice, kapitola 8 – stranický systém) či sociologicko-politologickým přístupem (kapitola 7- formování nové politické elity). Je nutné říci, že autorovi se podařilo vyhnout se úskalí prosté deskripce, vystihnout podstatné momenty vývoje, interpretovat je v kauzálních i teoretických souvislostech. Interpretace jsou většinou dobře podložené argumenty, autor dokáže odborně polemizovat s jinými názory.

Teoretické části odrážejí dobrou znalost a pochopení základních teoretických přístupů a schopnost aplikovat je na tehdejší procesy. Dávají prostor pro využití studie v komparativní perspektivě.

Práce se opírá o relevantní seznam literatury a pramenů, práce se vědeckým aparátem je v pořádku. Jazykově a stylisticky je práce velmi kvalitní.

Za velice přínosné považují části práce, které věnují pozornost institucionálnímu vývoji Občanského fóra. Odrážejí nejen dynamiku vývoje v prvních týdnech společenských proměn, ale i pozdější hledání, jakým způsobem zakotvit, legitimovat rozhodovací procesy uvnitř Občanského fóra a jakým způsobem je propojit s politickým procesem a tvorbou politiky. Možnosti a limity OF při prosazování politiky se postupně měnily, autor se ale neomezuje pouze na probíhající diskuse a postoje jednotlivých důležitých aktérů, ale je schopen analyzovat právě limity institucionálního charakteru. Upozorňuje také na dosud málo interpretovanou skutečnost, která se nesporně stala klíčovou pro rozpad OF a to výrazné

rozpojování politické reprezentace (členové parlamentu, ministři, prezident) a vedení OF a to nejen v období od prosince 1989 do voleb 1990, ale do značné míry i po volbách. Právě v evropských podmínkách, respektive parlamentních demokraciích není příliš prostor pro strany volebního typu jako v USA a schopnost vytvářet kanály přenášení rozhodnutí z vedení politických stran do politiky je (kromě jiného) to, co odlišuje politické strany od hnutí. Zde spatřuji jeden z největších přínosů práce a doporučila bych autorovi, aby se této otázce v budoucnu hlouběji věnoval i v jistém pokusu o zobecnění klasických dilemat masových hnutí při řešení otázek, zda se přeměnit v politické strany a jakým způsobem.

Připomínky obecnějšího charakteru:

Domnívám se, že práce mohla mít teoretičtější charakter, zejména kapitola 8 týkající se aplikací teorií stranického systému mohla být rozsáhlejší a hlubší. Obecně by stálo za to více propojit interpretační a teoretickou část, platí to i pro závěr práce, který jen v minimální míře odráží teoretické a zobecňující nové poznatky. Problém souvisí zřejmě i s tím, že v úvodu není jasně zformulovaná hypotéza, kterou by autor ve své práci prověřoval. Nechci tím říci, že by autor nepřinášel nové poznatky, v textu je mnoho velice dobrých a nových interpretací, ale nepodařilo se to „vypíchnout“ do závěru.

Připomínky dílčího charakteru:

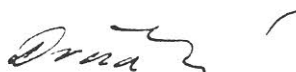
Při analýze jednání OF a KSČ autor (a u nás dostupná literatura) vždy velmi podrobně dokáže analyzovat diskuse uvnitř OF, včetně případných regionálních vlivů a mobilizace mas, ale dosud u nás chybí analýza toho, co se dělo v KSČ. Většinou je pozornost soustředěna spíše na osobnost Ladislava Adamce a okruh jeho poradců (což má svou logiku), méně pozornosti je věnováno ÚV KSČ (většinou se autoři spokojují jen konstatováním, že vedení v tom Adamce nechalo osamocené, nebylo schopno vyvinout jakoukoli strategii a reagovalo se zpožděním), ale zcela chybí zmapování toho, co se dělo na nižších člancích KSČ (krajské a okresní výbory, základní organizace). Byla členská základna zcela pasivní, tlačila vedení k nějakým změnám či naopak požadovala bránění pozic? Byla to jen neschopnost vedení nebo tlak zevnitř, který vedl k rychlému pádu režimu? Jakou roli třeba hrálo Demokratické fórum komunistů? Domnívám se, že budoucí výzkum by se měl ubírat i tímto směrem, protože může přinést nové poznatky, jak starý režim končí.

Str. 184 – Osobnost Jana Urbana – Nejsem si jista autorovou charakteristikou této osoby – na jakém základě soudí, že Urban byl ideově spřízněn s představiteli levicové Obrody? Chybí mi

také rozbor konfliktu Urban – Havel (pokud si dobře vzpomínám, na jaře 1990 Urban silně kritizoval Havla za jeho politiku i za to, že vlastně s OF nekomunikuje).

Závěr: Přes uvedené připomínky práci považuji za velmi zdařilou a doporučuji její obhajobu před příslušnou komisí.

V Praze 27.12.2006

Prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.

Katedra politologie VŠE